

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

Rapporter om opinionsläget

Opinionernas kontinentalplattor rör sig i allmänhet långsamt. De senaste månaderna har man ändå kunnat registrera glidningar eller förskjutningar i hur några större konflikter behandlas i våra större media. Exempelen här rör Ukraina, strejker och Palestina.

1. Fasaden på Helsingfors stadsteater förvandlas inte längre nattetid till en jättelik ukrainsk flagga (jämför bilden i *Nya Argus* 3–4/2023). Kanske symboliskt för en allmännare nersläckning och modlöshet, en falnande beslutsamhet som sammanfaller med interna konflikter både i Ukraina – byte av militär ledning – och i västländerna, där solidariteten saboteras av populisterna. Att republikaner i USA och Orbán i Europa håller grus i stödmaskineriet försvagar den ukrainska frontlinjen och tunnar ut städernas luftvärn.

Det vi ser är inte så mycket en ”eftertankens kränka blekhet” som en bekvämlighetens eskapism. Tanklöst talas det om ”krigströtthet” bland oss som inte ens är i (öppet) krig. Och när politiker och militärer nu meddelar folket i Sverige att ”det kan bli krig” tappas på något sätt den europeiska dimensionen bort: att försvaret av Ukraina just nu är den viktigaste försvarsfrågan, för varje enskilt land på vår subkontinent. Med den massiva ryska attacken från och med 2022 för ögonen har många också glömt

de tre förödande ex-jugoslaviska krigen 1991–99. Också då brann husen i Europa.

Den stora ukrainska flaggan ovanför järnvägsstationen i Helsingfors finns ändå kvar, liksom på många andra offentliga byggnader.

2. En strejk för rätten att strejka – så länge det är tillåtet. De finländska fackföreningarna genomförde den första februari en endagsmarkering mot regeringens arbetslivspolitik. I Sverige, å sin sida, krockar biltillverkaren Tesla med den nordiska arbetslivsmodellen. Bisart nog motiverar VD:n Elon Musk sitt förbud mot kollektivavtal med att villkoren för hans arbetare enligt honom är bättre än i något avtal. Hur det kan vara ett skäl att försöka förbjuda facklig organisering förstår nog bara han.

Konflikterna i Finland och Sverige ingår i en allmännare rörelse där kapitalet strävar till att rulla tillbaka arbetarrörelsens vinningar under 1900-talet. Hit hör också problematiken kring matleveransplattformarna, där Wolt, Foodora med flera vill definiera sina bud som självständiga gig-företagare för att slippa traditionellt arbetsgivaransvar.

Ett intressant fenomen är att den borgerliga pressen har förhållit sig anmärkningsvärt neutralt till strejkerna och ibland till och med flaggat försiktigt positivt för dem. I Finland citerades föräldrar som helhjärtat stödde första februari-strejken

på daghemmen, trots att den krånglade till livet för dem själva. Själva strejkdagen fick på sina håll till och med drag av folkfest. Om man bortser från vissa finländska ministrar och vissa ledartexter i *Svenska Dagbladet* är intrycket att medelklassen den här gången sympatiserar med arbetarna, eller åtminstone är kluven. Till någon del kan det till och med handla om skepsis mot att låta frifräsare som Wolt, Musk och Purra rubba inkörda, väletablerade system. På sitt sätt en gammal hederlig konservatism.

3. En tredje förskjutning i opinionsläget gäller Israels specialoperation i Gaza, med folkmordsåtalet i Internationella domstolen och artistprotester mot israeliskt deltagande i *Eurovision Song Contest* som ett par av många indikatorer. Talande är också Förenta Staternas försök att sitta på två stolar: dels fortsatt fullständigt politiskt, militärt och ekonomiskt stöd åt Israel, dels verbala markeringar om att de hisnande civila dödssiffrorna inte ser bra ut. President Biden har börjat kalla de israeliska attackerna för ”over the top” (*New York Times* 8.2). Också FN:s Guterres, EU:s Borrell, Finlands utrikesminister Elina Valtonen och många lokala opinionsbildare – inklusive *Helsingin Sanomats*, *Dagens Nyheter* och *Hufvudstadsbladets* ledarredaktioner – har öppet talat om brist på proportioner när Israel nu ödelägger och svälter ut hela Gaza.¹

På officiellt israeliskt håll kallar man av gammal reflex varje sådan ”inblandning” för antisemitism, trots att också de palestinier som dödas – siffran närmar sig redan 30 000 – är, eller var, semiter.

Finland och en rad andra länder medverkar nu dessutom till detta folkrättsbrott, sedan den grundfinske ministern Ville Tavio på impuls stoppat biståndet till UNRWA, den viktigaste hjälporganisationen i Gaza.

Militära bedömare har påpekat att Israel möjligen kan nå en bit mot ett av de två officiella målen – att

”krossa” Hamas och att frita gisslan – men i vilket fall aldrig bägge. Efter fyra månaders kampanj hade en (1) person ur gisslan befriats med militära medel. Tre andra, som viftade med en vit flagga och ropade på hebreiska, sköts för säkerhets skull till döds av israeliska soldater – det säger något om oddsen för vanliga civila invånare i Gaza.

Netanyahu är beroende av några av sina mest extrema ministrar, så kallade bosättare från Västbanken, som helt öppet har uppmanat till folkmord på och/eller fördrivning av palestinerna och nykolonisering av Gaza. De krigsbilder som kommer ut till omvärlden från Gaza, och som i så hög grad liknar förstörelsen i Ukraina, uppfattas av många israeler och ’israelvänner’ som propaganda.

Samtidigt har ändå Netanyahus personliga stöd gått i botten och många bedömer nu att han blir avsatt den dag kriget slutar. Han har med andra ord starka motiv att fortsätta det, i all evighet.

Han har hittills avfärdat kraven på eldupphör och en ny fångutväxling, efter den som genomfördes den 20 januari. Under tiden ser de anhöriga tiden rinna ut, så många som en fjärdedel av de återstående 136 i gisslan antas redan vara döda.

I ett uppmärksammat tal i oktober anspelade Netanyahu på bland annat Första Samuelsboken (15:3) där Jahve säger åt israeliterna:

Dra nu ut och krossa amalekiterna och vig dem åt förintelse med allt som tillhör dem. Skona ingen utan döda alla, både män och kvinnor, barn och spädbarn, oxar och får, kameler och åsnor.

Också i Femte Moseboken (25:19) uppmanas Israel att ”fullständigt uttradera minnet av Amalek under himlarna”. Netanyahu hoppas tydligen att minnet av hans kollektiva bestraffning av Gaza ska försvinna lika snabbt ur västvärldens medvetande som det gjorde efter tidigare israeliska kampanjer, som 1956–57, 2001–05, 2008–09 och 2014, när de palestinska dödsoffren ännu räknades ”bara” i fyrsiffriga tal.

På israeliskt håll brukar man i fråga om Gaza tala om att ”klippa gräsmattan”. Den här gången riskerar Netanyahu att, förutom Israel, skada också sig själv med sin stora lie.

12.2.2024

¹ Se till exempel ”EU:n mitta Gazan tuholle tuli täyteen” (Förstörelsen av Gaza; måttet rågat för EU). Ledare, *HS* 24.1.2024; ”Gazan siviilejä ei pidä rangaista kollektiivisesti” (De civila i Gaza ska inte bestraffas kollektivt). Ledare, *HS* 31.1.2024; ”Att vara Israels vän är inte att lyssna på landets ledare”. Ledare, *DN* 8.2.2024; ”Alla människor är lika värda – men är israeler värdefullare än palestinier?”. Krönika, Susanna Ginman, *Hbl* 14.1.2024.